

METİN ELOĞLU'NUN ŞİİRİNE DAİR

Murat TURNA¹

ÖZET

Metin Eloğlu, şiirde tuttuğu yol, şiirinin özellikleri itibarıyla kendine has bir şairdir. Eloğlu'nun şiire duyduğu tutku, insanı şaşırtan mısraları ilgi çeker. Sanatçının üzerine yapılmış çeşitli araştırmalar vardır. Makale türünde yazılanlarda ise şiirinin yalnızca belli bir yanı üzerinde durulmuştur. Bu makalede ise genel olarak Metin Eloğlu'nun şiirini başarılı kılan unsurların ortaya konması amaçlanmıştır. Şiir dili, imgelemi bakımından bu şiirin ne gibi özellikler sergilediği; gündelik hayatın onun şiir sanatında tuttuğu yer ve önceden dikkat çekilen bazı hususlara yeni bir yorum getirerek, bunun örneklerle ayrıntılandırılması makalenin çerçevesini teşkil eder.

Makalenin sınırlı bir kapsamı olmakla beraber, bu çalışmada, sanatçının bütün şiirleri ele alınmıştır. Şiirler kronoloji takip edilerek incelenmiştir. Ortaya çıkan edebî malzeme, niteliği ve yoğunluğu itibarıyla göz önünde tutulmuş; bu da kendiliğinden belli konu başlıklarının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Dolayısıyla makale, ağırlıklı olarak, Metin Eloğlu'nun şiirinin söyleyiş ve buluş yönlerine odaklıdır. Temel özellikleri daha iyi izah etmek için günlük dilin grameri, özlü söyleyiş, ironi ve tenkit gibi bazı hususlar üzerinde durulması gerekmiş ve buna dair alt başlıklar açılmıştır. Makaleden çıkan sonuç ise Metin Eloğlu'nun şiirini başarılı kılan unsurların daha ziyade söyleyişe dayandığı ve sanatçının bulduğu imgelerin gayet özgün olduğudur. Ayrıca, zaman ilerledikçe, onun şiirini güçlü, canlı kılan bu hususların nitelik taraflarıyla fire yaşadığı da tespit edilmiştir. Sanatçının üzerine olan araştırmaların çoğalması, derinleşmeyi sağlayacaktır. Böylece Metin Eloğlu'nun şiirinin, Türk şiirinin genel seyri içerisindeki yerini anlayıp konumlandırmak daha kolaylaşacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şiir, Metin Eloğlu, söyleyiş, imgelem.

ABOUT METİN ELOĞLU'S POETRY

ABSTRACT

Metin Eloğlu is a unique poet in terms of the way he takes in poetry and the characteristics of his poetry. Eloğlu's passion for poetry and his surprising lines attract attention. There are various studies on the artist. In the articles written in the type of article, only a certain aspect of his poetry was emphasized. In this article, it is aimed to reveal the elements that make Metin Eloğlu's poetry

¹ Murat Turna, Dr. Öğretim Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Konya, Türkiye, mturna@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1413-6246.

successful in general. What kind of features this poem exhibits in terms of poetic language and imagination; The place of his daily life in the art of poetry and bringing a new interpretation to some of the issues that have been noted before, and detailing this with examples constitute the framework of the article.

Although the article has a limited scope, all poems of the artist are discussed in this study. The poems were analyzed by following the chronology. The resulting literary material has been taken into account in terms of its quality and density; this has led to the emergence of certain topics spontaneously. Therefore, the article mainly focuses on the utterance and invention aspects of Metin Eloğlu's poetry. In order to better explain the basic features, some issues such as grammar of daily language, concise utterance, irony and criticism had to be emphasized and sub-headings were opened. The result of the article is that the elements that make Metin Eloğlu's poetry successful are mostly based on utterance and the artist has a unique imagination world. In addition, as time progresses, it has been determined that these aspects, which make his poetry strong and lively, have lost their qualities. The proliferation of research on the artist will provide deepening. Thus, it will be easier to understand and position the place of Metin Eloğlu's poetry in the general course of Turkish poetry.

Keywords: *Poem, Metin Eloğlu, utterance, imagination.*

1. GİRİŐ

1927 – 1985 yılları arasında yaŐamıŐ Metin Eloğlu, Garip Hareketi içerisinde yer alan Őairlerden, neredeyse bir kuŐak denebilecek bir dönem sonra dođmuŐtur. İlk eserini verdiği 1951'de ise Türk Şiirinde iz bırakan *Garip* adlı meŐhur kitap basılalı tam on sene olmuŐtur. Orhan Veli, bundan bir sene evvel hayata gözlerini yummuŐtur. Eloğlu doğum tarihi, yaŐı itibarıyla İkinci Yeni verilen Şiir hareketindeki Őairlerle akrandır. Sanatta etkin olduğu dönem dolayısıyla Eloğlu'nun Şiiri ile Garip ve İkinci Yeni hareketleri arasında devamlı surette bağ kurulmaya çalıŐılmıŐtır. Hakikaten o hem Garip Şiirini idrak etmiŐ hem de İkinci Yeni'nin revaç bulduğu bir zaman diliminde sanatını icra etmiştir.

Kişinin rol, statü ya da kimliğinden önce, onun insan olduğu gerçeği ve sosyal bir varlık olarak etrafındaki tesirlerden payını aldığı düŐünülürse, bir sanatçı olarak Şairin de kültürel koŐullardan azade olmadığına hükmetmek, yanılıtı olmaz. Dolayısıyla Metin Eloğlu'nun sanatında çevresinin, döneminin koŐullarının yansımalarını bulmak pekl mümkündür. AŐađıda kaydedileceği üzere sanatçının ilk Şiirleri, Garip Hareketi'nin baskın niteliklerini sergiler. Bunda, o dönemin kültürel atmosferi etkilidir. Sonradan yazdıklarında ise İkinci Yeni'ye atfedilmiŐ niteliklerin tezahür ettiği gözlemlenir. Eloğlu'nun, İkinci Yeni Őairleriyle teması, hatta onlardan bizzat grŐtklerinin bulunması, Şiirine dair yapılan tespitleri, makul bir zemine oturtur. Mamafih onun nevi

şahsına münhasır bir kimliği vardır. Şiiri; mizacı, yaşam koşulları ve kendine özgü kabiliyetleriyle yoğrulmuştur. İşte bu bağlamda, her iki şiir hareketinden ayrıldığı kısımlar bulunur. Bu da doğrudan Metin Eloğlu şiirinin karakteristiğini verir. Makalenin asıl amacı, onun şiiri ile bahsi geçen şiir hareketleri arasındaki benzerlik ya da farklılıkları izah değildir; ancak şiirinin temel özellikleri saptandığında, onun şiiri üstüne tutulan ışığın, başka hususları kavramaya da yardımcı olacağı öngörülebilir.

2. SÖYLEYİŞ

Şiir üzerine pek çok tanım yapılmıştır. Getirilen tanımların ortak özelliklerine bakıldığında, bu sanatta esas birim olan kelimenin - ses ve anlam yönleriyle - ön plana çıkartıldığı, şiirin kelime odaklı bir sanat olduğu vurgusu dikkat çeker. Kelimeleri seçmek, sıralamak, onlarla bütün oluşturmak şairleri bazen zorlar. Kelimelerin uyumla birleşmesi, çağrışımlar meydana getirmesi, yan anlamlar taşıması, oluşturduğu ezgi şiir dilinde önemlidir ve onu grameri tayin edilmiş, kurallı dilden ayırır. Böylece şiiri okuyanlarda farklı duygular uyanır. Okurlar, değişik izlenimler edinir veya başka fikirlere doğru yol alır. Dolayısıyla söyleyiş, şiirde, en başta özen gösterilmesi gereken husustur. Bir fikrin nasıl, ne şekilde ifade edildiği, onu ifade ederken nelerden faydalandığı önemlidir. Metin Eloğlu'nun şiirinde söyleyişe odaklandığında, halk konuşmasının, daha genel şekliyle, günlük kullanılan dilin onun şiirinde başat unsur olduğu tespit edilir.

2.1. Halk ağzı – Atasözleri ve Deyimler – Argo

Metin Eloğlu henüz ilk şiir kitabından itibaren halk ağzına yakın bir şiir dilini benimser. Bu özellik, Eloğlu'nun şiir yolculuğunun sonuna dek aynı yoğunluğu sergilemese de hemen fark edilecek bir tutumdur. İlk eseri olan *Düdüklü Tencere*, şairin günlük yaşamın dilini, şiirde hünerle kullandığını ispatlayan örneklerle doludur. Kitaba adını veren ilk şiirden başlayarak, halkın diline yakın bir şiir dili kurduğu kolayca tespit edilebilmektedir. Halk diliyle mizahın birleştiği “Bit Yeniği” başlıklı şiir, buna bir örnek teşkil eder.

“Kötüymüş, cahilmiş; bunlar hep peşin hüküm...
Dolmabahçe'ye yavaşın da -eğer yavaşabilirseniz-
İyi niyetle şöyle bir kolaçan edin:
Adam oturmuş memleketi düşünüyordu;
Ama önü havuzmuş da yelpazelenirmiş,
Ama yediği önünde, yemediği ardında,
Ama...
Nankör herifler, aması yok bu için;

Adam oturmuŐ bal gibi memleketi dűŐunyordu:
Dalaman ayı hazin akar, diyordu;
Onu biraz deliŐmen akıtmalı.
Istıranca dağlarında bir eşek
GüneŐe karŐı iŐer;
O eŐeđin de icabına bakmalı...
Bizim Hacı haram yemez,
Pelvan İbrahim kıçını yumaz,
İstanbul çocukları askerlik edemez...
Açlığa muska lazım,
Sadrazama tasma lazım...
Ah, her Őey dűzelecekti ama,
Devletlinin sol kalçasında
Bir zalim ıban!

Ulan Baltacı Mehmet,
Ulan Yedisekiz Hasan PaŐa
Ulan 1914 savaŐı
Ulan Nasrettin Hocanın kuŐu...

Bu arada sanat iŐleri de geliŐti
Tekke ilahileri, Minakyan tiyatroları,
Bilmemkimin fırasında
Manolyalar lmezleŐti..
Hele bir Yahya Kemal yetiŐti ki
Yahya Kemal derim sana!
Tanzimat, Servetifünun, Fecriāti...
O dehŐetli yazarlar bir olup
Bunca gerçeği tefe kodular.
Bűlbűlle mehtabın hakkını,
Heceyle aruzun Őerefini korudular.
Bu memleket baŐka tűrlű nasıl kalkınsın?
Yaşasın,
Vallah billah yaşasın!" (Eloğlu, 2021: 28-29)

Gőrűldűđű üzere sűyleyiŐ, gűnlűk yaŐamın dilinin dıŐına dűŐmeyen ama yavanlık da içermeyen bir tarzdadır. "Kolaan etmek, yediđi nűnde, yemediđi ardında olmak, haram yemek, bal gibi, icabına bakmak, bilmem kim" gibi gűndelik sűz kalıpları, Őiiri hayata yaklaŐtırır. İkinici kısımdaki hitaplarla da argo, Őiire dahil olur. Kelime kadrosuyla Őiirin genel havası arasındaki iliŐki űstűnde durulmalıdır. Elođlu seçtiđi kelimelerle sűssűz, sade ama bir o kadar samimi ve okurun ilgisini çeken

bir şiir tertip eder. Hayatın içinden konuşur. Açık yürekli, kişisel tavrı belirginleştiren, basit fakat insanı etkileyen bir dil kullanır.

“Nankör herifler, aması yok bu işin”, “Yahya Kemal derim sana!”, “Bu memleket başka türlü nasıl kalksın?” mısraları, içinde mizahı saklı tutmakla birlikte, hâkim bir setten yükselen seslenişleri andırır. Azar, tembih izlenimini veren buyurgan üslup söz konusudur. Mısralar âdeta kendini muhataplarından üstün gören birinin, etrafına çıkışırken sarf ettiği cümleler şeklindedir. Bir büyüğün küçüğe sert konuştuğu ya da onu uyarmak istediği vakitlerde söylediklerine benzer. “Kötüymüş, cahilmiş; bunlar hep peşin hüküm”, “Sadrazama tasma lazım”, “Vallah billah yaşasın!” mısraları, insanlar arasındaki sohbetlerde geçen yalın, her zamanki alışıldık ifadeleri akla getirir. Böylece Eloğlu, samimi bir söyleyişi yakalar. Şiirin bütünü göz önüne alırsa, kişiye, sanki bir sohbetin arasına hatta son kısmına katıldığını hissettiren bir tasarım sezilir. Kısmen, küçük bir hikâye kesiti okunduğunu düşündüren, dramatik bir doku vardır. Söz dizimindeki ustalık, dramatik yapıdaki hiddetin artışı ve ona eşlik eden muziplik Eloğlu’nun şiirini zinde ve ilginç kılar.

Bu noktada Paul Valery’nin tespitlerini hatırlamak uygun olacaktır. Valery, şairin gündelik dili şiire dönüştürmesi için çığlığı, tuhaflığı, karmaşa içeren konuşmaları, bütün bir retoriği tadil etmesi gerektiğini söyler. Eklemeler, çıkarmalar farklı bir fonetik ve semantik elde etmek için metrik düzenlemeler yapılmalıdır. Dil ve üslup bunlarla şekil alır. (Valery, 2020: 206) Bu bakımdan Eloğlu’nun dil tasarrufunda, halk samimiyetiyle şiir düzeninin unsurlarını başarılı bir dengeye oturttuğu; dilin, dikkati uyaran ve tahkiye eden işlevini yerinde kullandığı müşahede edilir.

Günlük yaşamın dili, onun şiirinin ayrılmaz bir parçasıdır. Özellikle ilk üç kitabının hâkim vasfı budur. Şiirinin alametifarikası olan halk ağzı kullanımı, metinde temize çekilmez. Hatalar, telaffuz bozuklukları da olduğu gibi şiirde yer bulur. “Kaldırım Mühendisi”nde geçen mısralar, görüşümüzü kanıtlar:

“Kabaetime pıçak sokuluyor aşktan ötürü,
Caket pantol kumara gidiyor aşktan ötürü;
Gençliğimi harcıyorum bir çırpıda;
Bu da mı aşktan ötürü?
Dangalak! dese biri...” (Eloğlu, 2021: 38)

Şair, sahici ve sempatik bir söyleyişi elde etmek adına, “Pıçak (bıçak), caket (ceket), pantol (pantolon), cilet (jilet), kâat (kâğıt), çiklet

(iklet), otobos (otobüs), ıkartıyo, yiyo, bastırıyo, ko (koy), alam mı (alayım mı?), ossaat (o saat)" vb. Şeklinde, bilinçli yazım hataları yapar. Son ürünlerine kadar bu takdir hakkını kullanmıŐtır.

Ataç'ın, "Orhan Veli'nin izinden yürüyor" demesinden sonra Eloğlu'nu takip ettiğini söyleyen Mehmet Salihoğlu, Őairdeki bu dil tasarrufunu mercek altına alır. "Metin Eloğlu ve Şiiri" başlıklı yazısında, Orhan Veli gelmeseydi, Eloğlu'nun, Birinci Yeni'yi baŐlatacađı iddiasında bulunarak onu Türkçeyi, bilhassa halk dilini kullanımı yönüyle Orhan Veli ile kıyaslar:

"Türkçeyi, İstanbul halkının Türkçesini, kenar mahalle dilini, onun kadar Şiire sokabilmiŐ, hem de Őurasını-burasını makaslayarak, kendileŐtirerek sokabilmiŐ bir başka ozanımız bence yoktur. Orhan Veli de halkın günlük konuşma diliyle yazmıŐ, halk ozanlarının dilinden yararlanmış ama, bu düzeyde, bu ayrıntıda, bu oylumda değil...Onu bu yönden üstün kılan, daha çok, öncülüğüdür. Ama Eloğlu, daha geniş bir alana yayılıyor. Üstelik bunu daha duygulu, daha ili, daha lirik kalarak da yapabiliyor." (Salihoğlu, 1976: 185)

Eloğlu, halkın konuşma tarzını, hikâye ederek anlatıŐını gözlemlemiŐ ve bundan Şiirinde bir yöntem olarak faydalanmıŐtır. Şiirlerini yer yer hikâyeleŐtirir, hikâyeye yakın bir söyleyişe yönelir. Bu doğrultudaki gayreti, Şiirini akıcı kılmak içindir. Mesela "Bekârlar" Şiirindeki kurgu, bir bakıma, küçürek bir hikâyeyi verir. Bir anlatıcı, bir baŐkahraman ve baŐkahramana âŐık olan bakkalın kızı vardır. Bu üç kiŐi, hikâyenin kadrosudur. İlyas'ın aşk macerası; kızın ona tutkusu, İlyas'tan beklentisi ufak bir olaylar zinciri meydana getirir. BaŐkahramanın yaşadığı ikilem, hikâyedeki gerilimin kaynağıdır. İlyas'ın aldığı tavırla hikâye çözüme kavuŐur.

"İlyas'ı aradım meyhaneyi bırakıp,
Baktım ki yere çökmüŐ;
Yepyeni urbasına kusmuŐ,
Sol böğrünü avuçlayıp

Bir de yazılı kâat var, gözüm iliŐti;
Katmerini açıp da sermiŐ önüne;
Şu sıcacık yaz günlerinde,
İlyas'a vurulmuŐ bakkalın kızı...

Canım demiş, ciğerim demiş;
Ben sana varırım, demiş mektubunda;
Ölüm yok ya bunun ucunda,
Bohçamı alıp kaçarım, demiş...

Sen beni avluda beklersin, İlyas;
Cuma gecesi, ayışığı çıkınca.
Hepsini tasarladım şu kısa aklımca;
Sevdada karar olmaz.

Çekip gideriz viran dağlara,
Çalıdan çırpıdan bir ev kurarız,
Aşkımızın üzerine titreriz;
Hani romanlar yazıyor ya...

Sen kuş vurursun çomakta pişiririz,
Akşam olur, hasret başlar koymaya;
Şeker İlyas, utanıyorum söylemeye;
İşte anlayıver, şöyle şöyle sevişiriz...

Bir de çocuğumuz olur ister misin?
Bencileyin güzel, sencileyin gürbüz.
Onu sabahları ormana salarız,
Tavşan gibi seke seke büyüsün...

Unutma İlyas, cuma gecesi;
Avluya gelirsin, tanıdığım İlyas'san!
Bir akla uyup da beni atlatmazsan,
Artık kolay ötesi...

Ne çare, İlyas'ın kafası işliyor;
Şeytana ters giydirir külahı.
Efkârından değil vallahi,
İş olsun diye her akşam içiyor.” (Eloğlu, 2021: 48-49)

Bu yöntemden faydalandığı şiirler bilhassa ilk iki kitabında yoğunlaşır. Bahsedilen çerçevede tespit edebildiklerimiz “Gemidekilerin Hikâyesi”, “Padişah Sayesinde”, “Padişahın İzniyle”, “Aç Karnına Sakız”, “Kaldırım Mühendisi”, “Erkek Zeliha'nın Torunu”, “Yeme de Yanında Yat”, “Aşk Mektubu”, “Halkın Tuttuğu Yol”, “Kozalak Mahallesi”, “Masal Masal Matitas”, “Sultan Palamut” ve “Komşu” başlıklı şiirlerdir.

Őair ũstüne yapılmıŐ bir araŐtırmada, onun sade dille ųykũleyen, yalın dil kullanan tarzından dolayı halk Őiirine yakın olduğu ya da onun imkãnlarından yararlandığı kaydedilir. Hatta Karacaođlan, Yunus, Kũrođlu gibi isimlere atıfta bulunduğu sũylenerek, Elođlu'nun Őiir damarını halk Őiiriyle telif etme yoluna gidilir (Erdođan, 2016: 43). Elođlu'nun Őiirinin mahut halk edebiyatı ile bilinçli bir bağı olmadığını bu vesileyle dile getirmelidir. Halkın diline yakınlaŐmak, Őairin halk ağzını Őiirde kullanması; toptancı biçimde halk Őiirinden faydalandığı sonucuna gũtũrmez. Buradaki yanılığı, dilin sadeliğinden kaynaklanıyor olsa gerektir. Halbuki modern Őiirle birlikte mahiyet, anlam ve malzemeyi kullanıŐ biçimi itibarıyla ųnceki safhalardan çok farklı bir dũneme geçilmiŐtir. Kaldı ki sũz konusu atıflar da genele Őamil bir durumu yansıtmaz. Motif dũzeyinde aktarımlardan bu tip yargılara varmak hatalıdır. Bu zehaba kapılmamak için Őairin her dũnemdeki tũm Őiirlerinden oluŐan evrene bakılmalıdır. Onlar arasından da ikna edici bir orana ulaŐmadan genelleŐtirme yapılmamalıdır. Belirtilenlerin yanı sıra, Őairin kendisi, sũyleŐilerinde, divan ve halk Őiirinden ne denli uzak olduğunu açıklar. Bu da ayrıca hatırlanması gereken bir husustur.

Elođlu'nun Őiirinin kimyasına en bũyũk katkıyı veren; gũndelik konuŐmalarda geçen beylik kalıplar, ikilemeler, deyimler, atasũzleri ve argodur. Bunlar, onun mısralarına derinden sinmiŐtir. Bir makalenin sınırlı kapsamında, her Őiiri ũstũnde durmak elbette mũmkũn değildir; ancak muhtelif kitaplarında yer alan mısralardan sunulacak ųrnekler, fikir verir. AŐađıdakiler, ilk kitaplarından son kitaplarına doğru, halk ağzının kullanımının terk edilmediğini gũsteren ųrneklerdir:

Dũdũklũ Tencere (1. Şiir Kitabı)

“BeŐiktaŐ'ta Kũrt Bekir'in kahvesi, / Gũzũnũnde helalinden bir deniz

...

Őũkrũ Bey bu Şiiri yazacak; / Vallahi de yazacak, billahi de yazacak;” (Aç Karnına Sakız)

“Kâfir zurna gũzel ųttũ... / Őeytan geldi beni dũrttũ” (Aç Ayı)

“Bu dũnya Sultan Sũleyman'a kalmamıŐ” (Zurnanın Zırt Dediği Yer)

“Hũsmen Ağa da kan yok, bitinde kan yok;

Çapa dönüşü yemiş rüzgârı, yemiş rüzgârı” (Yeme de Yanında Yat)

“Şeker mi yok, un mu yok,
İlaç mı yok hastana;
Bayıl sekiz-on mislini,
Çıkarıp versin sana” (Kozalak Mahallesi)

Odun (3. Şiir Kitabı)

“Maydanoz kaç paraydı kiraz ne para
Dedemden kalma o kıyak bahar
Ben tuttum seni sevdim
Paranın para olduğu zamanlar” (Çetrefilli)

“Ahırkapı’da gün batıyor baktım içim bihoş” (Kafes)
“Sofraya çöküyorum acıkmışım dolma molma var”
(Nedircik Yavrusu)
Rüzgâr Ekmek (9. Şiir Kitabı)
“Tepinik saçları yüz/tuttu sapır sapır dökülmeye;
Gün az öteye indi,koş/allahım/koş;
Sonracığıma dindi” (Dinik) (Eloğlu, 2021: 31-35-61-63-69-122-124-126-316).

Onun şiirlerinde, insanların gayri resmi konuşmalarında geçen “aksi gibi”, “ha şöyle”, “bi güzel”, “şangır şungur”, “için için”, “beş vakit namazında (olmak)”, “altmışaltı oynamak”, “laf etmek”, “eşek yükü”, “sövüp saymak”, “memleketi satmak”, “ne üstüme vazife”, “ha bereket”, “ömrünüze bereket”, “gidinin oğlu”, “gözüne kan oturmak”, “ha babam ha”, “Allah Allah”, “kusura bakma”, “alimallah”, “şeytan diyor ki”, “çat kapı uğramak”, “pisi pisine”, “iki çift söz”, “aşk olsun”, “allasen” gibi pek çok ifade yer alır.

Atasözlerini şiirinin harcına katar. Bazen “sükût ikrardan gelir”, “ölme eşeğim ölme” diyerek, onları doğrudan kullandığı gibi, bazen de “Aheste aheste çıkar elbet, / Bunca mazlumun ahı!” şeklinde, şiirin iç mimarisine elverişli bir hâle dönüştürerek kullanır.

Deyimler, kelime repertuvarına, dolayısıyla şiirlerindeki söyleyişe zenginlik katan diğer kaynaktır. Tıpkı yukarıda kaydedildiği üzere, deyimleri de şiirin akışına uygun bir hâle getirerek kullandığı olur:

“Ununuzueledik eleğinizi astık duvara
Tuzunuz kurudu mu hanımefendi” (Hanımefendi) (Eloğlu, 2021: 95).

Rastlanan başlıca deyimlerin “aklını başına devşir” “gözüne dizine dursun”, “kanına ekmek doğramak”, “çürük tahtaya basmak”, “bir köroğlu bir ayvaz” “şeytana külahını ters giydirmek”, “gözün gönlün açılması” “kafaya dank demek”, “parayı mezara götürmek”, “gözünün yaşına bakmamak”, “armut piş, ağızıma düş”, “taş üstüne taş koymak”, “yol tutturmak”, “çile çekmek”, “işi iş olmak”, “zülfiyâre dokunmak”, “allâme kesilmek”, “gözünü toprak doyurmak”, “tamtakır kurubakır”, “ölüm döşegi”, “okkanın altına gitmek”, “çiğ çiğ yemek”, “kulak kabartmak”, “suratı kaşık kadar kalmak”, “canına tak demek” olduğu tespit edilir.

Sanatçının şiir dilini kurarken millî, mahalli özellikler taşıyan kelimelerden faydalanması; bu sayede insanı ve tabiatı yakalaması sadece Türk şiiri için değil, evrensel şiir mirası için de önem arz eder (Emre, 2012: 71). Eloğlu'nun dilinin ve üslubunun bu açıdan taşıdığı kıymet takdir edilmelidir.

Şairin söyleyişteki sıra dışılığını ve kıvraklığını besleyen bir damar da argodur. Argo, Eloğlu'nun şiirinde mizaha yaslanan bir halk bilgeliğiyle işlenir. Anlamı genişletmeye yarar. Dolayısıyla argonun şiirde, cahil kesimin söz dağarcığı olmaktan öte, şatafatsız bir söyleyiş derinliği veren rolü ortaya çıkar. “Toprak” şiirinin ikinci bendi, görüşlerimize kanıttır:

“Ense köküne vur bir odun
Yüzükoyun kapaklansın deyyus
İnsanını hor gördüğü
Somununu haraca kestiği
Bağımsızlığına diş bilelediği
Şu toprağı öpsün” (Eloğlu, 2021: 86).

Burada, Eloğlu'nun bir heccav gibi hoşuna gitmeyen bir tutumu yerdiği gözlemlenir. Argo, fikirlerini ifadede araçtır. Özellikle bu kısımda öfkeyi, nükteyi, tenkidi sağlayan temel unsurdur. Dozu ayarlanmış ve zekâ pırıltısı içeren argo dolu bir söyleyiş, Eloğlu'nun şiirinin ilk döneminde bariz bir vasıftır. İlk üç kitabındaki çoğu şiirinde, ironiyi harekete geçiren bir manivela işlevindedir. Buna, “İnat” başlıklı şiir bir örnektir:

“Hâlâ sağ mısın ulan?
Hâlâ yaşamak üzerine mi,
İnatçı deyyus?
Zehir kim için icat edildi, ulan?
Ucu ilmekli ip niye icat edildi?
Marsık,
Elektrikli sandalye,
Galata kulesi,
Atom?” (Eloğlu, 2021: 94).

Eloğlu'nun argoya müracaatının bir nedeni de hissettiklerini, fikirlerini sert; hatta aşırı vurgu içeren bir dille ifade etmek istemesindedir. Argo, aynı zamanda; kırgınlığın, yılmışlığın, ve nefretin de cevval bir jargonudur. Sebepsiz küfür yahut salt kaba kelimeler olarak algılanmamalıdır. Şairin can sıkıntılarını, gerginliğini, duygusal patlamalarını en hiddetli söyleyiş tarzı olan argo eşliğinde ifade ettiği gözlemlenir. Sanatçı, beklentilerinde yaşadığı hayal kırıklıklarını, sürekli karşılaşmaktan usandırdığı durumları, hissettiği kini argoya dökerek yazar. Farklı şiiirlerden seçilmiş muhtelif mısraları, argonun bu bağlamda kullanılmasını ispatlamak için sunuyoruz:

“Tam sana ihtiyacımız varken,
Ne cehenneme gittin, yahu?” (Kozalak Mahallesi)

“Kırtıplım bomboğum esiriklinin biriyim
Dünya yıkıldı altında kaldım sanki
...
Yaz bitecek diye ödüm kopardı
Şimdi hepsi bilmemneyime” (Sen Gideli)

“Bacak kadar piç, bana akıl vermeye utanmıyorsun değil mi?
Asıl sen, sıkıysa bizim evden içeri adımını atsana” (Masal
Masal Matitas) (Eloğlu, 2021: 69-73-90-91).

Gerçekleşmeyen istekler, incinmişlik, alaycı bir hürmet, kızgınlık Eloğlu'nun mısralarında argoyla form bulur. Üstü örtülü göndermeler, sitem, şakayla aşağılama; taşlamayı andıran mısralarda somutlaşır. Örnekleri çoğaltmak mümkündür:

“Veremle intiharla bitsin sonu;
Ucunda on papel var, boru mu bu!” (Aç Karnına Sakız)

“Amma da yaptın şıllık kız” (Xavier Cugat)

“Ne sandın yalancı Őahit, ne sandın;
Kıç yalamayı lme are mi sandın?” (Kozalak Mahallesi)

“Odun yarar, lağım kazarmıŐ herif, tövbe yarabbim;
Bakarsın insan alır koynuna, ruhsuz et de yer bu drz” (E)
(Eloğlu, 2021: 32-55-70-276)

Argoyu Şiirde kullanmak risklidir. Őayet duyguyla iŐlenmeden, içine özel anlamlar yüklenmeden kullanılırsa veya yerli yerinde kullanılmazsa, galiz kelam müktesebatı olarak değerlendirilmesi muhtemeldir. Rafine bir yapıya büyük zarar verir. Anlamı bayađılaŐtırır. Eloğlu'nun bu hataya düŐtüđü vakidir. Sıklıkla eğitimsiz kitlenin lgatine müracaat zaten baŐlı başına bir tehlikedir. Şair, ilk Şiirlerinde gösterdiği maharetle, bu tehlikeyi, Şiirinin cezbedici tarafı yapabilmiŐ ve bir başarı elde etmiştir. Bunun istikrarlı bir baŐarıya dönüŐtüđünü söylemekse zordur. Sonradan bazı Şiirlerinde argonun bu kadar yoğun kullanılmasıyla söyleyişin düŐtüđü, mısraların eski pırlıtsını yakalayamadığı fark edilir. Belirli Şiirlerinde argo, Eloğlu'nun Şiirinin cevherini tüketen, yozlaŐtıran bir mahiyet alır. “Ayıptır Söylemesi” Şiirinin son mısraları bu bayađılaŐmayı verir niteliktedir:

“Ulan ben hırt mıyım
Őuramda bir bozukluk mu var
Benim annem kötü kadın mı
Ne yani
Hıyar” (Eloğlu, 2021: 101)

Şiirden ziyade alelade konuŐmaya benzeyen bu kısımdan da anlaşılacağı üzere, Şairin argo kullanımında her zaman başarılı olduğu söylenemez. Herhangi bir özelliği olmayan, tatsız bir söz diziliŐi vardır. GeliŐigzelliđiyle Şiirin inceliğine aykırı düŐen uyumsuz durumların Eloğlu'nun Şiirlerinde baŐ göstermesi eleŐtirilmesine neden olur. Erdoğan Alkan, *Şiir Sanatı*'nda (2019: 534), Eloğlu'nun sakil yığınların dilini, Şiir diye sunmasından duyduğu rahatsızlığı ifade eder.

Eloğlu'nun Şiirinde argonun kullanımı, yukarıda verilen örneklerle sınırlı değildir. Onun Şiirlerinde; “arka kapıdan sıvıŐmak”, “Şiir döktürmek”, “mapusa düŐmek”, “tymek”, “hıyarağa”, “fingirdeŐmek”, “yırtık HaŐım”, “zibidi”, “zıbarmak”, “kazık yemek”, “apıŐıp kalmak”, “heyheyleri üstünde olmak”, “zurnanın zırt dediği yer”, “pundunu kollamak”, “tlmek”, “hergele”, “it”, “zıkkımlanmak”, “hdk”, “dangalak”, “içine etmek”, “Őırfıntı”, “caka satmak”, “kaltak”, “ipleme(k)”, “fing atmak”, “kıçı baŐı meydanda (olmak)”, hayvan gelip hayvan gitmek”, “sidik yarıŐı” gibi argo ifadeler geçer. Bazen argonun

üst seviyesinin aşıldığı, örneğin “Okur-Yazar Yetiştirme Kursları” şiirindeki, “Orospuların gizli defterlerini oku” mısraında olduğu gibi ağır sözlerin şiire sokulduğu tespit edilir (Eloğlu, 2021: 60). Yine “Pırna” başlıklı şiirde küfür ile argonun iç içe geçtiği kayda düşülerek, Eloğlu’nun şiirindeki argo rezervinin hangi raddeye vardığı örneklenmelidir:

“Beni içiresi şu pezevenk temmuzda
Sevdiresi o zilzurna etini
Ama üç gün ama beş, her ne boksa
Beni doya doya zıkkımlanası” (Eloğlu, 2021: 186).

Eloğlu’nda, başta argo olmak üzere, halk ağzının bu kadar yaygın olmasının nedenleri üzerinde düşünülmelidir. Eloğlu, Ahmet Oktay ile olan bir söyleşisinde, henüz ortaokuldayken Türkçe öğretmeni (Sabahattin Kudret Aksal) vasıtasıyla Sait Faik’i, Orhan Veli’yi Melih Cevdet’i tanıdığını ve kahvelerde onlarla buluştuğunu kaydeder.² Bu, onun şiir yatağını tespit eden mühim bir hadisedir. Şairin kalem oynattığı dönemde Garip şiirinin tesiri yüksektir. Garip’in Türk şiirine espriyi katan, söyleyişte yalınlığı, anlamda tek boyutu gözetken karakteristiği; Eloğlu’nun da şiiri üstünde etki bırakmıştır. Şairin ilk dönem şiirlerindeki bu özellik yadsınamayacak bir görünüm arz eder. Bunun yanı sıra argoyu şiirlerinde Eloğlu’ndan daha fazla kullanmış olan Can Yücel ile Metin Eloğlu’nun arkadaşlığı da ayrı bir bahistir. Şiir tarzlarındaki ve dünya görüşünde olan yakınlıkları gözden kaçırılmamalıdır. Can Yücel’in şiiri ironik ve politik bir karakter sergiler. Tarzını ortaya koyarken, argoya ve küfre sıkça başvurur. Can Yücel’in basitliği ve humoru, şiirinin başat niteliği yapması, akranı olan Eloğlu’nda da gözlemlenen bir tutumdur. Bu, ortak oldukları bir husustur. Eloğlu’nun *Yumuşak G* kitabında, ona ithafen yazdığı bir şiir yer alır. Şiir yine argo ile yüklüdür. İkilinin ilişkilerindeki samimiyet derecesi, şiirlerinde de ruhsal bir akrabalık olduğu fikrini uyandırır.

Tüm bunların haricinde, Eloğlu’nun şiirinin bir özelliğine daha dikkat çekilmelidir. Şair lügatte olan, halkın söz dağarcığında bulunmakla beraber hâlihazırda kullanmadığı bazı kelimeleri de şiirlerine dâhil eder. Mesela artık pek kullanılmayan zamkinos kelimesi, “Masal Masal Matitas” şiirinde, “zamkinozlu oda” şeklinde niteleme yaparken kullanılır. Yine “sarmalanmış ekin” manasına gelen “zoğ”, “Islak Saman” şiirinde “Oysa kırsal şiir dürüsü zoğ” şeklinde yer alır. “Süt Çalığı”

² Bu dijital kaynağa şuradan ulaşılabilir: (Edebiyat Dünyası- Metin Eloğlu) <https://www.youtube.com/watch?v=U82haEuU7Z4> (Erişim Tarihi: 11. 02. 2022)

başlıklı Şiirde “kansırık ölüm” diyerek duyulmayan, pek bilinmeyen ifadeleri Şiirine soktuğu müşahede edilir. Muhtemelen halk ağzına yakınlaşmak istediği için kendisinin uydurduğu kanaatine vardığımız “azgırak”, “çüşbalığı” gibi kelime ve tamlamalar da mevcuttur. Şiir macerasının sonuna doğru ise şairin git gide kelime oyunlarına yöneldiği ve yeni kelimeler türettiği müşahede edilir. Eloğlu'ndaki bu kelimeci eğilim ve geniş söz dağarcığı, onun Şiirleri ile ilgilenenlerin dikkatini çekmiştir. Şiirinde geçen bazıısı anlaşılmaz bazıısı nadir kullanılmış kelimelerden bir sözlük tertip edilmiştir.³ Türk edebiyatında Şiiri üzerine sözlük hazırlanmış muhtemelen tek şairdir.

Özlem Fedai (2011: 43-51), şairin kelimelerle olan ilişkisini ve mısra tasarruflarını, onun mizacıyla açıklar. Eloğlu'nun kural tanımaz, hırçın biri olduğundan hareket ederek, Şiirindeki söz diziminin ve kelime oyunlarının şairin yapısıyla ilgisi olduğunu düşünür. Dil ve anlatım tavrının da Orhan Veli, Nazım Hikmet, Bedri Rahmi, Cahit Irgat hatta Edip Cansever ile benzeştiğinden bahseder. Özellikle ilk dönemlerinde Oktay Rifat'ın etkisi altında kaldığını dile getirir (Fedai, 2011: 56-102).

2.2. Günlük Dilin Grameri (Devrik ve Eksiltili Cümle)

Halk ağzının Metin Eloğlu'nun Şiirlerinde bu denli yoğun kullanımı, doğal olarak, günlük dilin gramerini de Şiire sokar. Bu gramerin en bariz vasfı, cümlelerin kurallı olmaktan çok devrik yapıda olmasıdır. Ayrıca, yüklemle noktalanmayan, kesik ifadeler şeklinde mısralara rastlanır. Şairin eksiltili cümleye halk ağzını tamamlayan bir biçimsel nitelik olarak başvurduğu anlaşılır. Devrik ve eksiltili cümleler içeren kısa Şiirlerinden değişik örnekler sunmak, açıklayıcı olacaktır:

“KEREM EVİ
Ispanakta demir var
Havuçta B vitamini
Bende bir paket cıgara
Tadına doyulmaz bir aşk
Üç günlük bir ömür var
Daha ölmedik yani

YİĞİTLEME
Parası olan rahat yaşar bir bakıma
Han karar konak döşer
Uşak tutar kapısına
Gönlü olan bir güzele gönül verir

---

³ Bkz: İlker Saguj, Metin Eloğlu Sözlüğü, 160. Kilometre, İstanbul, 2015.

Seni bilir seni söyler
Aklı olan

ARİF OLAN ANLASIN
Bahar gelir gelmez
Sokağa çıkar çıkmaz
Elif'i görür görmez" (Eloğlu, 2021: 94-98-102)

Örnekleri arttırabiliriz. "Peksimet", "Karpuz", "Gidişen" yine devrik ve eksilteli tarzda cümlelerle kurulmuş şiir yapılarına örnektir. "İş Güç Sahipleri"nde, "Giyindik; /Doğru işe...", "Aç Karnına Sakız"da, "Aylardan temmuz, ağustosla haziranın arası. / Günlerden ya cuma, ya cumartesi..." şeklinde kurulan mısralar, günlük yaşamın dilinin, doğrudan sanatçının şiir mekanizmasında yer aldığını ispatlar.

Şairin bu tip mısralarla şiirler kaleme alması, halk ağzını yansıtmaya arzusunun pratik cephesini verir. Bilerek tamamlamadığı ifadelerin, şairane bir söyleyişi yakalamasına da hizmet ettiği açıktır. Edebiliği, bilhassa eksilteli cümlelerle elde etmeye çalışır.

Son olarak, ironinin şiirin havasını tayin ettiği, "Eloğlu" başlıklı şiirde geçen aşağıdaki mısraları sunmakla iktifa ediyoruz:

"Eloğlunun sofrasında dokuz türlü
Benim aç yattığım olur bazan

Benim evim gecekondu
Eloğlunda apartman

Eloğlunda ince müzik
Benimkisi aman aman

Benim kuru başım bana yeter
Eloğlunda karı kızan

Ben keçileri kaybettim
Eloğlunda usta çoban

Bu soyadı bana haram" (Eloğlu, 2021: 99).

2.3. Sadelik – Duruluk – Özlü söyleyiş

Metin Eloğlu, şiirinde, söz sanatlarına pek iltifat etmez. Sadelikten yanadır. Anlamı kasten perdeleyerek esrarengiz bir şiir atmosferi oluşturmaya yönelmez. Özellikle şiirinin ilk dönemlerinde şair,

biçim ve öz olarak yalınliđı tercih ettiđinden, onun Őirini okumak, kiŐiyi yormaz. Gayet somut, rahat algılanır bir Őir dili vardır. Basit fakat slogan kolaycılıđına dűŐmeyen; gűsteriŐsiz fakat etkileyici bir sűyleyiŐ geliŐtirir. “Őmür Tűrpűsű”, “Çilingir Sofrası”, Őiirlerindeki duruluđa uygun dűŐen őrneklerdir. “Çingirak” Őiirinin son kısmı, dil ve fikrin gereksiz unsurlardan kurtulup arılık kazandıđında, Őiirin dođrudan hedefine nasıl ilerlediđine őrnek teŐkil eder:

“Ellerimiz el olmadıktan sonra
Vazgeçelim be kardeŐler
Aklımız akıl değilse
Gücümüz boşunaysa
Vazgeçelim olsun bitsin
Bűyle yarı yalan yarı yanlıŐ
YaŐamaktan fayda yok” (Eloğlu, 2021: 88).

Őairaneliđin őr planda olduđu bu kısımda, mesaj gayet net biçimde verilir. Sűz lűzumsuzza sapmaz. Elođlu'nun kelime istifindeki hűneri, anlamı perdelemeyen tavrı Őiir sanatındaki baŐarisının bir sebebidir. “Kof Demirli Pencere” Őiirinde, her okurun hissedebileceđi Őekilde lirizmi veren Őu mısralar da aynı forműlűn őrűnűdűr:

“İnceliđini sarsam űpsem yűređini
Ben buralarda acıktım çok
Karnım piŐirdiđin aŐla doyar ancak
Senin suyun artırır kirlerimi” (Eloğlu, 2021: 120).

Dűrtlűkte, yoruma ihtiyaç bırakmayan bir samimiyet, bađlılık anlatılır. Yarı kederli yarı sitemkűr bir ruh hűliyle, aŐıđın kaderine dokunulmuŐtur. Burada ilk gűze çarpan, kelime ekonomisidir. Dűrtlűkte fazladan tek bir kelime dahi bulunmaz. Eklenecek tek kelime de Őiirin anatomisini ve kimyasını tahrip edebilir. Őiire teksif olmuŐ ve berraklık kazanmıŐ bir zihinle, berrak bir sűyleyiŐ sűz konusudur. Metin Elođlu, sade ama mısraın anlama doyduduđu bir yapı ortaya koyar. SűyleyiŐte takip ettiđi bu pusula, onu, sakin ve hayatla i içe bir Őiir dűzlűđűne çıkartır. Onuncu Őiir kitabı olan *Hep*'ten aldıđımız “KıŐ Bekűri” ve “Sűzlű”, Elođlu'nun, Őiir macerasının sonuna dek aynı prensiplere sadık kaldıđını kanıtlar:

“KİŐ BEKűRİ
Őnűmde leđen,
orap-mendil yıkıyorum;
GeçmiŐim helbet yarım,
Ser verip sır vermeyen.

SÖZLÜ

Ev günlerdir suskun
Bahçe sokak çarşı da öyle
Yalnız sergendeki kış zambağı
Neler anlatıyor neler
Keçeleşmiş diliyle” (Eloğlu, 2021: 356-393).

Tekrar vurgulanmalıdır ki okunduğunda, kavraması kolay; süsü sadeliğinde olan bu şiirlerdeki başarı, kelime ekonomisine dayanır. Şair, kelimelerin darasını alandır. Eloğlu'nun mısralarındaki tasarruf, mütevazı ve muhkem şiirlerin ortaya çıkmasını sağlar. Bu konuda karmaşık kriterleri yoktur. Garip'ten gelen bir damar zaten onun şiirindeki yalınlığını besler. Basitliği benimsemesi ise kendiliğinden duru söyleyişin doğmasına yarar. Tercihleri, yöntemi sayesinde, kusurlardan oldukça sıyrılmış, lekesiz söyleyişler elde eder. İfadelerindeki sadelik bazen tok, özlü söyleyişlerin boy gösterdiği mısraları karşımıza çıkarır:

“Biliyorum ki katlanıver, diyeceksin;
Ama böyle de yaşamak olur mu!” (Ömür Törpüsü)

“Adalet müsavat hürriyet demeye
Sadece yürek ister” (Çilingir Sofrası)

“Kimi şiir başıboş, kimi şiir güdümlü;
Taş kırmak da önemli, şairlik de önemli” (Akılsız Kalem)

“Doğuştan olma padişahlar, sonradan olma şairler”
(Yarındaki Dünler)

“Hani şu yaşamak yaşamak dediğimiz o soyut ayna!” (Bıkım)
(Eloğlu, 2021: 60-85-50-112-331).

Mamafih sanatçının, şiirini okunur, ilgi uyandırır kılmak için başvurduğu yalınlığın, bazen yavanlığa dönüştüğü de söylenmelidir. Bir çırpıda diyebilmenin basitliği, özgünlük içermediğinde, tıpkı “Hikâye” şiirinde olduğu gibi söyleyişi düşürür:

“Oğlanın babası cambaz
Çürük tahtaya basmaz
Oğlan zeki ve haylaz
Evde bir çöpü ellemez” (Eloğlu, 2021: 47).

Düz bir söyleyiş içeren halk manilerini andıran bu mısralar, Tanpınar'ın (2003: 484), Recaizade için “Bazen sade dil uğruna şiir bir

lâtime haline girer" hükmünü verdiği mısraları akla getirir. Mamafih yine Tanpınar'a atfen Şu da hatırlanmalıdır ki, "Bir Şairin mısraları vardır." Şairin her Şiirinin unutulmaz ve mükemmel olması mümkün değildir. Eloğlu'nda da Şiirin yer yer düştüğüyle; hatta sade olmasına rağmen, anlamın kendi içine gömüldüğüyle karşılaşılması, gayet tabiidir.

2.4. İroni ve Tenkit

Metin Eloğlu'nun Şiirini diri ve cazip kılan unsurlardan biri, Şiirlerindeki ironidir. Tenkit, ironinin peşi sıra yürür. Çoğu kez toplumsal aksaklıkları, uygun bulmadığı yahut hayat anlayışıyla bağdaştıramadığı durumları hicveder. Bazı Şiirlerinde "ironi ve mizah sosyal eleştirinin anahtarları" gibi kullanılır (Sarıkaya, 2014: 716). Henüz Őiirlerinin başlıklarından itibaren onun Şiirine göz atıldığında, ironinin bu Şiirde ne denli güçlü bir yer tuttuğu anlaşılır. "Aç Karnına Sakız", "Kaldırım Mühendisi", "Akılsız Kalem", "Hazır Kasabaya İnmişken Bir de Resim ektirelim Dedik", "Zurnanın Zırt Dediği Yer", "Sultan Palamut", "Horozdan Korkan Oğlan", "Belgevşekliğinden Homeros'a", "Püsküllü Huni, "Düttürü Leylâ", "Oh Ne Âlâ Memleket" tarzındaki Şiir başlıkları zaten mizahın onun Şiirinin bir parçası olduğu fikrini uyandırmaya yeterlidir. İlk Şiirlerinden son Şiirlerine dek ironiden istifade eder. Yoğunluk bakımındansa, ilk kitaplarındaki ironi daha fazladır ve tenkit de daha ince dokunuşlarla gelir.

İlk Şiirlerindeki söyleyiş ve imgelem açılarından ezber bozan, Şiiri zekayla işleten tavır ve genel olarak alışılmadık Şiir tarzı okuru hemen çarpar. "Düdüklü Tencere", "Bit Yeniği" bu arpıcılığa en başta verilecek örneklerdir. Yine, "Lettrisme Diyor ki", bu bağlamda ilk akla gelen Őiirlerden biridir. 40 sonrası Avrupa'da boy gösteren lettrizm, iğneleyici bir üslupla ele alınır. Bu Şiirdeki maksat esasen, kelime kullanmadaki hüneri göstermek değildir. Harf, kelime odaklı bir tutumdaki ısrarın anlamsızlığa yol açacağı hicvedilir. Anlamsızlığın sanat kisvesiyle örtülmesine duyulan tepki Şiirin yazılma sebebiidir. Şair, bunu, kendi kültür dünyamızın kulak aşınası olduğu bir söz dizimiyle sergiler:⁴

---

⁴ Özlem Fedai'nin bu konudaki düşüncesi farklıdır. O, Eloğlu'nun "Kur'an'ın diliyle bile" dalga geçtiğine örnek olarak bu Şiiri verir. Kutsala uzanan hoyrat mizahla "sessel ve yazımsal sapma"nın bir araya geldiğini ihsas eder. Konuya dair yazıyı okumak için Bkz: Özlem Fedai, Metin Eloğlu'nun Dil Oyunları, s. 463, Türk Dili, C. 99, S. 767-768, Kasım-Aralık 2015, 460-470. Aynı hususta Oktay Yivli ise bambaşka bir düşünce ileri sürmektedir. O da Eloğlu'nun bu Şiiri, sürrealistlerin otomatik yazı tekniği ile kaleme aldığı kanısındadır. Bkz: Oktay Yivli, Metin Eloğlu'nun Şiiri, Kurgan Edebiyat Yayınları, s. 161, Ankara, 2013.

“Hışmısmırrahılezelıharamısnan
Izılâkeysülehibbilıbneticacanan
Delıvehmıleşünahratınemılezan
şahkısansabırzeytıldattaraban” (Eloğlu, 2021: 145).

Eloğlu ironiyi karikatürize ederek, abartarak, aşağılayarak yapar. Yerine göre hor görür, tahkir eder veya açıkça söver. Böylece tenkit edilen neyse, bunu kavramaya elverişli bir psikolojik atmosfer oluşturur. İşte, bu tutumu mizahla telif etmesi, üslubunun bir yanını verir. Çalışkan (2013: 131-135), amacının mizah olmadığı fakat mizahtan da vazgeçmediği bu üslubundan ötürü Eloğlu’nu, mizahi şiir kanalında değerlendirir.

Eloğlu, doğruyu ya da yanlışı göstermek için sinizme bulaşan bir alaycılıkla zarif göndermeler yapar. “Padişahın İzniyle” şiirinde, birbirine denk olmayan iki insanın metazori ile gelin güvey oluşu ve kızın naçar vaziyeti mizahın diliyle tenkit edilir:

“şölenin yanında döşek
Dün geceden gül kokulu
Bu ne iştir Allah kulu
Vurulmuş ceylanla sırmalı eşek” (Eloğlu, 2021: 27)

“Ufuklarda Yükselen Nazenin Balon”, açıktan bir tenkittir ve tenkidi daha tesirli kılan mizahın gücüdür:

“Bana, kaba herifin birisin diyorlardı;
Seni sevdikten sonra inceliverdim:
Efendim’li estağfurullah’lı konuşmalar;
Kundura boyacısına hergün 15 kuruş;
-Elbette,ne zannettindi-
Sakala perdah, bıyığa rastık;
Entarimsi gömlekler;
Çiklet ilen güneş gözlüğu...
İncele incele hani yok mu ya,
Höt! desen devrilecek oğlanlara benzedim.
Bir şey ikram edildi mi; mersi!
Birine tosladın mı; pardon!
Boncurlar, bonsuvarlar...
Bu arada anamın kefen parasını da yedik;
Belediye’deki sıramız güme gitti.
İş bunlarla bitse, öpüp başıma koyacağım;

Beni enayi yerine kodun değil mi?
Senin için iki eşek yükü Şiir yazdım,
Dört kamyon rakı içtim,
Gurbetlere düŐtüm,
Düz ovada yolumu ŐaŐtım;
Hadi bütün bunları sineye çektik diyelim;
Ya o belsoğukluğu?" (Eloğlu, 2021: 54).

Farklı kitaplarında basılmıŐ olan "Harama zlmŐ Ukur", "Yeme de Yanında Yat", "La Grand Parmak La Porte", "To Be Or Not To Be", "Mstahak" eŐitli sosyal konular etrafında ŐekillenmiŐ mizah yüklü tenkit Őiirleridir. Bu Şiirlerinde, odağını aldığını, glmseterek hırpalar. EleŐtirel, önemsemez, küçümser tavırları mizahi söyleyiŐle buluŐturmada mahirdir. Canlı bir halk diliyle nüktedan Şiirler kaleme alır. TaŐlamaları hatırlatan, sınıayıp yargıladığı bu tarz Şiirlerinde, kitlelerde gördüğü yozlaŐmayı, insanların had bilmezliğini, kabalığını gözler önüne serer. Bireysel nostaljisinden dem vurduğu tahmin edilebilecek bazı ironik Şiirlerinde ise saflığını, iyi niyetli olmanın bir işe yaramadığını anlatan aynı sarkastik üslup görülür. İstirabını aktaran, düŐtüđü duruma kh gülüp kh hayıflanana, âdeta acı acı sırtıŐları resmeden mısralar yazdığını düşündüren Eloğlu, müstehzi edasını neredeyse hiç kaybetmez.

Yukarıda belirtildiği üzere, asıl amacı mizah olmayan Şiirlerinde dahi mizahın dıŐına düŐmeyen bir üslup belirir. Bu da onun Şiirinin, okuyarlarda eğlenceli, hoŐ bir imaj bırakmasını sağlar. Tespitlerimizi kanıtlamak için farklı iki kitabından iki kısa Şiirini alıntulamak yerinde olacaktır:

"BOYNUMUN BORCU
Leman Hanım
Size bir Şiir borcum vardı ya
İŞte onu ödüyorum

UZUN RZĖAR
İŞte aşk yok bu Şiirin içinde
HoŐuma giden çayırın güzelidir." (Eloğlu, 2021: 75-532).

Şiirde mizahın daima iŐleyen bir mekanizma olduğunu düŐünmek, yanılđıya sevk eder. ly ayarlayamamak, söyleyiş kuvvetini kaybetmek, banallığa düŐmek mizahın etkisini kırabilir. Bu gibi riskler, mizahı silah olarak kullananlar için daima mevcuttur. Eloğlu'nun argoyla harcıalem mısralar elde ettiği "Erkek Zeliha'nın Torunu", rahat söyleyişin yol açtığı handikaplara işaret eder. Şair, her zamanki söylemini

tutturmak için yine mizahtan faydalanmak ister; ama bu şiirde düz ve sıradanlaştıran bir dil ve anlatım görülür:

“Kahve köşelerinde güzel laf ettiler
Şiirlerimi benden iyi saydılar
Tam yüz kişinin ortasında
Anama avradıma sövdüler.

Ekmek yedim tuz yaladım
Oramı buramı elledim
Sabahtan akşama kadar
Altmışaltı oynadım.” (Eloğlu, 2021: 45).

Dörtlükler; külhanbeyi deyişleriyle, halk ağzıyla harmanlanan bir öykülemeyi verir. İmgenin değil aktarmanın ön planda olduğu bir şiir dili kurulmuştur. İmgenin şiirden çekilişi; yapıdaki canlılığın ve anlatımın zayıflaması riskini beraberinde getirir. Bu da şiirin okurda bıraktığı intibai etkiler. Eloğlu, riski göğüslemek üzere şakacı bir söylemle şiirin iç mimarisine ayrı bir hava katmak ister fakat diğer başarılı şiirlerine nazaran burada, sanatçı kuru bir öykülemeden öteye geçmekte zorlanır, şiiri nakil düzeyinde kalır. Dörtlükleri büsbütün yavanlığa düşürmeyen ise nakilin seyrine mekanik destek veren kafiye sistemidir. Dolayısıyla şairin mizahtan faydalandığı her şiirinde aynı başarıyı gösteremediği belirtilmelidir.

Metin Eloğlu’nu, daha bu şiiri yazdığı dönemde iken eleştiren Asaf Hâlet Çelebi, şiirdeki tekdüze anlatımı, basitliği bir tarafa bırakarak, Eloğlu’nun şiirlerini dünya görüşü ve tematik bakımdan da sıhhatli bulmadığını belirtir; lakin getirdiği eleştiriler ideoloji ve tema eksenli olması dolayısıyla makalenin konusu dışındadır. Çelebi’nin bu hırpalayıcı yazısından, sadece Eloğlu’nun basite indirgeyen dil ve mizahi bakış açısına teması vesilesiyle bahsetmek yeterlidir.⁵

3. BULUŞ – İMGENİN ÖZGÜNLÜĞÜ

Bu bölüme yukarıdaki başlığı koymamızın nedeni, Metin Eloğlu’nun bütün bir imgelem dünyasını ayrıntılı tahlil etmeyecek

---

⁵ 1954 yılında, Türk Sanatı’nda çıkan “Düdüklü Tencere” başlıklı yazısında, Asaf Hâlet, şairi kıyasıya tenkit etmiştir. Yazısının sonunda, Eloğlu ile aynı dünya görüşüne sahip şairlerin scatologie şiirleri” yazdığını, edebiyata ve gençlere zarar verdiklerini kaydederek, bunların “toptan yok ol”masını diler. Bu yazı, sonradan sanatçının tüm yazılarının bir araya toplanarak basıldığı Bütün Yazıları kitabına da alınır. Bkz: Asaf Hâlet Çelebi, Bütün Yazıları, s. 176 – 181, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2004.

olmamızdır. Bólúmde iŐlenecek olan ana fikir, Elođlu'nun hayali buluŐ yónuyle nevi Őahsına múnhasır bir tarzı olduğudur. Zihinsel tasarılarını sýyleyiŐ harcına katmasının gayet ózgún olduğu tezi ileri sýrúlecektir. Savunulan fikirlere kanıtlar sunulurken, Elođlu'nun Őiirde aldığı yolun ana hatlarına kontur çekilecek; býylece sanatçının Őiir mecrası hakkında genel bir çerçeve çizilecektir.

Sanatçının ilk üç Őiir kitabı (*Dúdüklú Tencere, Sultan Palamut, Odun*) duyuŐ ve sýyleyiŐ bakımından ayrı bir izlek takip eder. Dördüncü kitap olan *Horozdan Korkan Ođlan*'dan itibaren Őair, dilini deđiŐtirir. 1961 basımlı bu kitapla birlikte, İkinci Yeni'yle yakınlaŐan bir dil ve imgelem dúnyası sýz konusu olur. Sonraki kitaplarında ise dili gittikçe zorlar ve imgelemi de kapalı, kolay anlaŐılmaz bir hál alır. Cemal Sýreya da (2019: 420) bu konuda 1961 tarihini iŐaret eder ve Elođlu'nun beŐinci kitabı olan *Türkiye'nin Adresi*'nden sonra ise artık tam anlamıyla İkinci Yeni Őairi olduđunu óne sýrer.

İlk üç kitabı, onun aslı Őiir yatağını teŐkil eder. Sonrası, bu yatağın yer deđiŐimi, geniŐleyip daralması Őeklinde ózetlenebilir. Bilhassa otuzar Őiirden meydana gelen ilk iki kitabı, sýyleyiŐ ve imge dúneni bakımından yetkindir ve Őöhreti hak edecek tok bir kalemi Türk edebiyatına müjdeler. Bu altmıŐ Őiirde, Elođlu'nun bir Őair olarak gösterdiği tüm meziyetler bir aradadır. Daha önce hiç iŐitilmemiŐ, baŐka bir yerde okunmamıŐ ózgún bir imgelem vardır. Elođlu, insan ruhunun nahif, otantik taraflarını umulmadık bir kolaylıkla sýze dýker. SýyleyiŐteki ustalık zaten ilk iki kitaptaki en bariz vasıftır. Okuru Őiirin içine çeken, bıyık altından güldüren bir hiciv tekniğiyle Elođlu, kendi estetiğinin paradigmasını inŐa eder. Üçüncü kitap, paradigmanın tahkimidir.

Şair hakkında yazılanlara bakıldığında, genellikle bu ilk kitapların merkeze konuğu fark edilir. Antolojilere seçilen Őiirlerinin, Eloğlu'nun Şiirine dair verilen örneklerin yine ağırlıklı biçimde bu kitaplardan seçilmesi boŐuna değildir. Yapılan yorumlarda, Şiiri üzerine verilen hükümlerde baŐlangıç noktasının bu kitaplar olması elbette doğaldır; ancak bahsi geçen eserler, Eloğlu'nun Şiirdeki nirengi noktasını tayin ederken, onun Şiirinin karakteristiğini verir. Dahası, sonraki ürünleri hakkında yazılanlara bakılırsa, ilk üç kitaptaki profili sergilemediği için eleştirilir; zira sonraki dokuz kitapta imgelem yer yer kapanmıŐ; dil zorlanmıŐ ve anlam da git gide müphem bırakılmıŐtır. Kuvvetle muhtemeldir ki Eloğlu Őayet son kitaplarından biri ile Şiir dúnyasına giriŐ yapacak olsaydı bugünkü Őöhretini edinmesi güç olacaktı. Çıkarttığı kitaplara dair getirilen eleştiriler, Şiiri hakkında yazılanlar ortadadır.

Bunlarda şair, hep ilk kitaplarının verdiği tatmini verememekten ötürü tenkit edilmiştir. Şiirdeki ilk dönem performansını görenler, sonrasını da bu ilk verilere göre yorumlamıştır. Bu da demektir ki, Eloğlu ilk ürünleriyle göz doldurmuştur. Hatta Metin Eloğlu'nu şiirde kalıcı bir isim hâline getirenin, bu ilk üç kitabı olduğunu söylemek, pek de iddialı bir yargı olmayacaktır.

Buluş, imgenin özgünlüğü açısından *Düdüklü Tencere*'nin şaire nam veren bir özelliği vardır. Daha ilk şiirinde Eloğlu duyuş, düşünüş farklılığını hissettirir:

“Pazarları daha gündüzden,
Ahçıbaşı, aklını başına devşir;
Börekler kızaracak nar gibi;
Kıymalı, ıspanaklı, peynirli...
Sonbahar yağmuru oluklarda,
Çüşbalığı haşlanacak!

Mesela zamkinülzarefe yemeğinin
Akşama yetişmesi lazım, başın darda.
Al eline şu nesneyi,
Dibini bir güzel yağla,
Sovanını da doğra, dü! desin;
Bir tutam tuz, biraz kimyon;
Şıpın işi pişiverir.
Baksanıza göbek atıyor;
Beylere selam, hanımlara selam!
Çengi misin be gâvur icadı,
Düdüklü tencere misin?” (Eloğlu, 2021: 21)

Oluklardaki yağmur, çüşbalığı ve yemek imgeleri; tencerenin göbek atıp selamlayan bir insan gibi tasviri Eloğlu'nun muhayyilesine dair bir kesittir. Şiirin bir tarafını tez canlı tembihler, mutfak telaşı oluştururken diğer yanını aceleyle eğlenceyi buluşturan düşünüş verir. Çabucak pişiren, piştiğini “düt” diyerek haber veren tencere, mutfağa lazım olan sürati ve beceriyi sağlar. Tencerenin düdüğünün ötmesiyle oluşturulan atmosfer, hareketli ve eğlenceli bir tasavvurun yansımasıdır. Oynak, yerinde duramayan bir çengi gibi imgelenen tencere, kendisinden hızlıca faydalanılabilecek kapasitesiyle de takdire şayandır. Sanatçı çabukluğu, kısa sürede ortaya konan işi ve takdiri “Çengi misin be gavur icadı” mısrasıyla dile getirir. Neşeli fakat halk ağzıyla dokunduran üslubunu “Masal Masal Matitas”da görürüz:

“Meğer, Hicran Hanım yattığı yerde kulak kabartırmış

Don gömlek sokağa uğrayıverdi:
A dzenbazğludzenbaz,
A Divan Şiiri kılıklı herif,
A Demokratın diklsı!
Harpten önce neyiniz vardı ulan?
Sofranıza tok oturan a kalkardı...” (Eloğlu, 2021: 73)

Eloğlu'nun imgelemi, hicivle kolayca buluşur. Bu yapısı vesilesiyle enteresan fakat Őaşırtırken beğeniyi de çeken bir Şiir meydana gelir. Yukarıdaki mısralarda, alıŐılmadık bađdaŐtırmalarla yazılmış gayet özgün kısa bir satiri okuruz. “A Divan Şiiri kılıklı herif”, “A Demokratın diklsı” ifadeleri, Şairin kendine has buluşlarına örnektir. Divan Şiirinden haz etmeyen Eloğlu, Şiirinde bunu olumsuz bir vasıfmiŐçasına kullanır. Muhatabını karikatürize eden, Şiirin kahramanlarından olan Hicran Hanım görünse de Şairin muhayyilesi devreder. KhnemiŐlik, işe yaramazlık, modası geçmiŐlik fikirlerini çađrıŐtıran yakıŐtırmanın temelinde Eloğlu'nun divan Şiirine bakıŐı yatar. İkinci ibare ise demokrasiyi hazmedememek, kavramın özünü anlayamamak ya da sahte bir demokratlık göstermekle ilgilidir. Tüm bu manaları akla getiren zengin bir çađrıŐım ağı kuran Eloğlu, imgelem bakımından hep özgünlüğün peŐindedir.

İmgeleminde, kelime dağarcığı büyük bir rezerv teşkil eder. BađdaŐtırmaları sıra dıŐıdır. Birbiriyle eklemlenen sadece kelimeler değildir; nesnelere, anlamlar ve hayallerdir. Sevgilinin gözlerinin, bal peteğinin köŐelerini oluŐturan altıgenlerle tasvir edilip, Eloğlu'nun sevdiği Őehir olan İstanbul'la mezcedildiği dörtlük; bu imgeleminde romantik hayallere yer verildiğini gösterir:

“Salt sana vergi umudu aŐılamak
Dipdiri aklın fikrin yreğince uluydu
İçin dıŐın bozela gömeç gözlerin
Güzeldi yenyidi İstanbul'luydu” (Eloğlu, 2021: 116).

Dil sapmaları, beklenmedik kelime oyunları, ilginç benzetmeler Şairin imgelemini dikkat çekici kılar. Bahsedilenler, Eloğlu'nun ilk  kitabına özgü değildir. Sonraki dönem Şiirlerinden sıralayacağımız bir dizi örnek fikir verici olacaktır:

“ALACA
Dinle;
Kum yüklü bir balık suyu emziriyordu
Zıdana boyalı kuŐlar göğü emziriyordu
Seni anla!

TIRMIK

Kötü bir gününde insanların,
Sokak yağlı kum yığınları

ADA

Önce uykular başkaldırır -epey zor-;
Fıskın gökler, dağ filizleri yolunmasa da,
Deli kuşun kanadı uslu rüzgârı bozar...

KUŞ MUŞ

İşte kocaman Çağ yıldızı
Bir Vahvah yıldızı daha
Hemen tepelerinde Hasanpaşa yıldızları
Omuzlarını silkiyor kuş
Kendinden beter
Kafka'dan daha Kafka" (Eloğlu, 2021: 298-302-333-392).

Yukarıdaki alıntılar, şairin yedinci şiir kitabı olan ve yılın en iyi şiir kitabı seçilerek 1972 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü kazandığı *Dizin*'den, dokuzuncu kitabı olan *Rüzgâr Ekmek* ve on birinci kitabı olan *Ay Parçası*'ndandır. Alıntılanan kısımlardaki imgelerin izahına girişilmeyecektir; ancak örnekler, Eloğlu'nun orijinal hayaller bulmada ustalığını son kitaplarına kadar gösterdiğine kanıttır. Muhtelif kitaplarda yer alan farklı mısralar, bu hükmü perçinler. "Sarkış" şiirinde geçen, "Boynun gözün ve perşembeler upuzun / Bir arasokak damlar pirinci delik deşik musluktan /.../ Can yakan kel şiirler ve mayasılı bir vatan", "Türkiye'nin Adresi"nde geçen, "Toyluğuna sığınıp bir yalancıkta sokakları eşikle" ya da "Saat Kaç" şiirindeki "Yürek dediğin saf tezcanlı bir som nehir/.../ Bu bir caygın tıfılın elbet tavus ilkeleri" ve son bir örnek olarak "Eylülcesi"ndeki, "Kaz tıslamasında kış ışıkları" mısraları, sanatçının imgelem bakımından son derece değişik, benzerine rastlanılmayan bir rezerv taşıdığına işaret eder (Eloğlu, 2021: 227-176-214).

Onda, kendi buluşu olan yahut rağbet edilmeyen kelimelerle zenginleşen bir imgelem söz konusudur. Esasen imgeleme dair bahsedilen bu türden nitelikler, söyleyişin de işin içine girdiği daha geniş bir çerçevede ele alınmalıdır. İmgelemin söyleyişi belirlediği hatta anlamı etkilediği bu tip örneklere yer vermek uygun olacaktır:

“EŐŐIL

AŐksa bu, ben buna varım, gŭnlerim sığı;

...

EŐŐilim ben, ben buyum, ne gŭzel huy bu;

YAŐANIK

Artımlı tohumgaç bir ũrŭn mŭydŭn sarıcık

Tekinsiz bir konuk mŭydun o soyut odalarda

Alilendin mi bu ara Ayselendin mi hiç

İzmirlediğin MuŐladıđın oldu mu

ŐILGAR

Oralar yazın mı hâla, gŭpgŭzel midir

Gayrı Őarapsadım ben, İstanbulsadam

KuŐladıysa gŭzlerimi bir sakar tavan

...

Yu canım usulcacık

Sen bunca umudumun çilgarı

Gŭđŭ maviltir bir kırlangıç yakamoz

ŐAYLAK

Ne gŭvercinlereresi, ne evet kırlangıçlararası

Allahın karagŭzŭ, papağan sızıyor ceplerinden

SarhoŐ musun nesin, tırnaklarını kemiriyor cumbada bak

Bunca cumhuriyetin en erkek haremağası

Ne tavuslararası, âŐık

TŪRKİYE'NİN ADRESİ

Çŭnkŭ'lerin, ya da'ların savsağında

Hanice'ler, belki'celer, ama'calar” (Eloğlu, 2021: 137-138-162-172).

Dŭrt ve beŐinci kitaplarından itibaren, Eloğlu'nun, Şiir yatağındaki deđiŐim fark edilir hâle gelir. Örnekler de bu kitaplardandır. Ondaki imgelem, yukarıda kaydedildiği ũzere son ũrŭnlerine dek zengin ve canlıdır fakat ilk ũç Şiir kitabının ardından, kendine has bir istikrarı olan dilin ve imgelemin yeniden iŐlendiđi anlaşılır. Bu arayıŐın nedeni, bulunduğu kŭltŭr ortamı olabilir. Garip'in zamanla tesirini yitirmesi, İkinci Yeni'nin çıkıŐı, evrensel çapta yaŐanan sosyal deđiŐim ve 60 sonrası yurttan yaŐanan geliŐmeler muhtemelen Eloğlu'nun Şiirde yeni bir değerlendirme yapmasına sebep olur. Buna Şairin biyografisindeki bazı bilgileri de eklemek mŭmkŭn olabilir fakat Őurası bir gerçek ki *Horozdan*

Korkan Oğlan'la beraber, imgelem ve dil açılarından sanatçının Şiirleri bir deđiŐim içine girer. Hayal gücü, buluş yeteneği daha ziyade kelimeler üstünde oynanmak suretiyle tezahür eder. Hemen yukarıda sunulan Şiirler de buna delildir. "EŐil, tohumga, Alilenmek, MuŐlamak, maviltmek, gvercinlereresi, hanice'ler" eklenip birleŐtirme yapılarak oluŐturulmuŐ kelimelerdir. Türetilen kelimelerden imgeye ulaŐılmaya çalıŐıldığını düşündüren bir Şiir seyri son kitaba dek sürer.

"DURGU

Sığı ne derini ne, işte ki basbalığız

KULUN

Ta dededen arŐınladıđımız bir dncl bahar

GİZ

Sevi tuz

Yarıncıl tüm düŐlere Őimdiden ekili

Ama dađbaŐı ama gl ama tarla orak

Defolup gidesim geliyor

Seni hileyebilsem yalnız.

DÖŐEME

Şimdi bana sıkı tutun

İkimizcillige sarın" (Eloğlu, 2021: 164-198-213-380)

İmgelemin hayal merkezli olmaktan, kelime odaklı bir tasavvura dönüŐümü, söyleyişi de etkiler. Eloğlu'nun daha önce kullanmadığı kelimeleri Şiire sokması ya da revaç bulmamıŐ kelimelere duyduğu yakınlık imgelem dünyasına olumlu katkılar sağlamaz. "Kunnamak, yozalan (yozlaŐmak yerine), bıkıntısız, acıkımlık, haphaziran, pskdar, mızıkırtmak, Trkms, kussamak, oculuğum, gibilik, senciliğim, Hasanlamak, martsılık, yanıbaŐımdalık, aŐklama, ğr" vb. kelimelerle farklı imgeler elde etmeye uđraŐır. "SeviŐik bir keçi", "Kendini rakılasan da bu rakılamasan da", "Őuncacık yapısı da hoŐundu değil midir" gibi betimlemeler, Şiirlerdeki imgenin parlaklığını azaltır.

Eloğlu'ndaki kelime akrobasisi, imgelemin fire yaŐamasına sebep olur. Zaman ilerledikçe buluş, benzetme, bađdaŐtırma yoluyla kurulan hayallerden, kelimelerin hacmini ve sınırlarını zorlayarak imgeyi yakalamaya yönelen bir tavra Őahit oluruz.

Bu tarzın gittikçe farklı bir lgat, ona mahsus bir bağlam oluşturduğu da kaydedilmelidir. Son dönem Şiirlerine uzandığıa, kırılan

sentaks ve g¼c s¼k¼len bir imgelemele beraber, Eloğlu'nun Şiirleri m¼phem s¼z ¼beklerine d¼n¼Ő¼r.

Eloğlu'ndaki imgelemi, T¼rk Şiirinin genel seyri içinde yorumlayan Attila İlhan ise onu, daha ilk d¼nemlerinden itibaren imgelem bakımından zayıf bulmaktadır. G¼r¼Őlerine katılmamakla beraber, İlhan'ın (1996:239) s¼zlerini sağlıklı bir muhakeme y¼r¼t¼lmesi için aktarmak gerektiği kanaatindeyiz:

“Garipiler, yarı yarıya Surrealiste'lerin, yarıdan çok fazla da Kant'ı bir formalisme'in erevesi içinde yarı kara alaya, yarı Őaşırtmaya dayanan bir 'k¼¼k adam' Şiiri denediler. Estetikte image kavramını yadsıdıkları için moda olduğu yıllarda bu akım Şiiri bir s¼z oyunu, tekerleme ve bulmaca yavanlığına d¼Ő¼rd¼. Orhan Veli, Oktay Rifat, Melih Cevdet, Necati Cumalı, Sabahaddin Kudret vs.'yi kapsayan bu tutumun Őimdiki en kuvvetli temsilcisi Metin Eloğlu'dur.”

Aslında Eloğlu'nun Şiirindeki canlılık b¼sb¼t¼n kaybolmaz. İmgelemin ¼zg¼nl¼đ¼ yine kendini hissettirmektedir ama Şair 60 sonrasında artık kelimeye daha çok odaklanır. Buradan, Şairin tamamen kelimeci bir tavır takındığı yargısı çıkmaz. AŐır¼ bir yorumda bulunulmamalıdır. Ne var ki Şairin kelimelerle oynadığı, onlarla imgelemine ivme ve çeŐni katmak için değişik yollar aradığı da g¼zlerden kaçmaz. Bu çabasında ise çoğunlukla başarılı değildir. İmgelemdeki ustalığını elbette t¼m¼yle yitirmez ama bu ustalığın her zaman aynı seviyede seyretmediği de aŐıkardır. Nitekim ¼nceki imgelem kudretine, aynı g¼z alıcılık ve ilgi çekiciliğe bir daha eriŐemez. İlk kısımda g¼r¼Őlerine baŐvurduđumuz Mehmet Salihoğlu da aynı kanıdadır. 60 sonrasında, Eloğlu'nun imgelem bakımından bir kapalılığın içine d¼Őt¼đ¼nden, mananın da anlaŐılmaz olduğundan dem vurur:

“Eloğlu'nun y¼resine uğramak, onun soyut, benzeŐimsiz d¼nyasına girmek, artık g¼nden g¼ne g¼leŐir, olanaksızlaŐır. Şiirde kapalılık kusur değil elbet. Ama ozan, “Karanlıkta o bazı bazı akan” ıŐıktan da yoksun etmemeli okuyanı, okurlarını. Anlamını, y¼klemeni tam yakaladım derken, elinizden kaırmamalısınız. Şiir yalnız bir dil oyunu, bir dil esrikliği olarak kalmamalı. Bir ¼ze, ya da bir çok ¼ze birden yaslanmalı. Bir ozanın soyut t¼rden arayıŐları olsa bile, çok s¼rmemeli bu. Gelin g¼r¼n ki, o kapalı d¼nem Eloğlu'nda çok s¼rd¼.” (Salihoğlu, 1976: 187).

Bu doğrultuda Şiiri, ilk yatağından uzaklaŐmıŐtır. BaŐtaki profile nispetle daha bireysel bir hava içerir. Eloğlu'nun Şiirinde etkileyiciliği

sağlayan unsurlar, bu serüveninin sonuna doğru eski güçlerini koruyamaz.

Makaledeki son örnek olacak, “Kara/Sarı” şiirinden alacağımız aşağıdaki kısım, Metin Eloğlu’nun dili ve imgelemi zorladığını, anlamı da muğlak bıraktığını göstermektedir. İkinci Yeni için dile getirilen eleştirilerin Eloğlu’nun son şiirleri için de geçerli olduğunu düşündüren “Kara/Sarı”, aynı zamanda Eloğlu’nun duyuş, düşünüş ve söyleyiş itibarıyla bu gruptan çok uzak düşmediğine dair fikir vermektedir.

“Ama bet/beniz uçukluğu onulmaz ki sayrı şubat gevişinin;
Yüreksi düşlüğünde türeyen koruğu çekirdeksiz razakı;
Tam da şuracığındaki ısırgan dalaması öyle bir acıyordu ki,
Dişini-tırnağını o bağıllığa döküp saçan kişinin.

Ciletli uçurtma kuyruğu mu, yaşam mı oyun;
Zemheri/zürafam benim, hey gidi zımpara rakı!
Şimdileyin kancık tütüm gibisine tüyüp gitmek mi?
Valla, siz siz olun, haziranları falan bekleyin...” (Eloğlu, 2021: 334).

Macit Balık (2010: 723), Eloğlu ve İkinci Yeni ilişkisi hakkında muhtelif görüşleri aktardıktan sonra, şairin İkinci Yeni’yle yakınlığını teyit eder; ancak onlara bağlı kalmadan kendi yolunu aradığını söyler ki bu bizim de katıldığımız bir görüştür.

4. SONUÇ

Metin Eloğlu hayatta iken popüler olan şiiri, 1985’ten sonra bir süre unutulmuş ya da ihmal edilmiş görünmektedir. Hakkındaki literatür tarandığı zaman görülür ki şairin ölümünden sonra, hatıra türündeki yazılar dışarıda bırakılırsa, onun şiiri, edebî inceleme ve yorumların pek de konusu olmamıştır. Özellikle 2010 sonrasında üzerine yapılan edebî araştırmalar artar. İlginin sebebi hiç kuşkusuz şiirde gösterdiği başarıdır. Makalemiz de bu başarıyı nelerin sağladığını açıklar.

Metin Eloğlu’nun şiirini başarılı kılan ilk ve temel sebep, şairin kelimelere olan hakimiyetidir. Söyleyişteki güç ve özgünlük geniş kitleleri bu şiire davet eder. Söyleyişe güç veren unsurlar ise en başta yalınlık, halkın diline yakınlık ve mizahtır. Özgünlüğün bir yanını gündelik yaşamın dilini şiirinin içinde eritmesi sağlar. Atasözleri, deyimler, beylik söz kalıpları, ikilemeler ve argo bu şiirin akışındaki ahengi destekler. Bunlar arasından argoya ayrıca değinmek icap eder.

Argo, Metin Elođlu'nun bilhassa ilk Őiirlerinde yođundur. Sık kullanılmıŐ olsa da onun Őiirini műstehcen Őiir kategorisine sokmaz. Bunun sebebi, evvela argonun yerli yerinde kullanılması, sonra da dozunun iyi ayarlanmasıdır. Metin Elođlu'nun Őiirinde terminolojik olarak argoya deđil, argonun yaptıđı anlam vurgusuna dikkat kesilmelidir. Anlama, Őiirdeki i mantıđa yönelen bu vurgu, argoyu araç kılar. Rastgele baŐvurulmuŐ ya da gűldűrmek için kullanılmıŐ argonun Tűrk Őiirinde rnemleri bulunur. Elođlu'nda ise argo bir mesajı iletme, has bir Őiir atmosferi meydana getirmek iŐlevlerindedir. Mamafih Őiirdeki macerasında ilerlerken argonun Őiirini iten tűkettiđine de Őahit olunur. Her zaman risk içeren argo kullanımı, Elođlu'nun Őiiri için de belirli dönemlerde handikaba dnűműŐtűr. Bu denli yođun argo kullanımının kűltűr çevresiyle ve Őiir anlayıŐı ile ilgisi bulunduđunu söylemekle yetiniyoruz.

Gűnlűk dilin grameri, tamamlanmamıŐ ya da devrik cűmleler Elođlu'nun Őiirine lirizm veren, Őiirini halk ađzıyla harmanlamasına yarayan teknik unsurlardır. zlű ifadeler, duruluk Őiirinin bir amaca dođru ilerlemesine hizmet eden diđer özelliklerdendir.

İroni, Metin Elođlu'nun Őiirinin en gűlű bir yanıdır. Onun Őiirinde ironi, salt alay etmek için deđildir. Tenkidin de elveriŐli zeminidir. Hemen hemen bűtűn Őiirlerinde tenkit, ironi yoluyladır. İroniyle tenkidin bu ayrılmaz grűnen birlikteliđi, Őairin ilk Őiirlerinden son Őiirlerine dek bu iki kavramın i içe olması, onun özel bir Őiir alaŐımı elde ettiđini dűŐndűrűr. Farklı bir zekanın, ŐaŐırtıcılıđın belirginleŐtiđi hiciv yűklű mısraları, okuru cezbeder ve gűlűmsetir. Sarkazm, iđneleyen űslup, ekseriyetle sonuca ulaŐan bir mizah Elođlu'nun Őiirini orijinal yapan psikolojik havayı oluŐturur ve karnavalsı söyleyiŐi elde etmesine imkân tanır. Kısacası, Metin Elođlu'nun Őiirini ilgi çekici ve baŐarılı kılan sebeplerden biri de ironidir ve bu, tartıŐılmayacak kadar barizdir. Bahsedilen husus, Elođlu'nun Őiir dűnyasındaki konumunu tayin etmede de bir lű olabilir. Bir Tűrk mizah Őiirleri antolojisi tertip edilmek istense, rnemler arasına, sanatçının yazdıklarından Őiirler seçilmesi uygun olacaktır. Elođlu, Tűrk Őiirine mizahı, sosyal eleŐtiriden kopmaz biçimde yerleŐtirmiŐ bir Őairdir. Bu bakımdan mizahi Őiir denildiđinde, Elođlu'nu kapsam dıŐında bırakmak dođru olmaz.

Őairin ilk ű kitabı, Őhretinin haklı sermayesidir. Bu ű kitapta, henűz ilk okuyuŐta insanı saran bir Őiir atmosferi kurabildiđi, söyleyiŐ ustalılıđının had safhada olduđu gözlemlenir. Sadeliđin, ykűleyici bir Őiir dilinin, gűlű bir mizahla halka ulaŐma duygusunun olduđu bu hat, drdűncű kitapla deđiŐir. İlk kitaplarıyla yeteneđini ortaya koyan Őair,

hicve yatkın imgelemine ve söz dağarcığını farklı bir istikamete yöneltir; ancak derleme sözlüklerinde rastlanılan kelimeleri şiirine almaya başlar; isim soylu kelimeleri fiile dönüştürür, bunlardan imge elde etmeye çalışır. Önceden buluş, tasavvur odaklı olan imgelem, türetilen kelimeler çerçevesinde form bulmaya çalışır. Yine ilk dönemde çocukluk hatıralarına, baba mesleğine ve Eloğlu'nun ressamlığına dayalı bir ilginin imgelemi beslediğini fakat sonradan kelime tasarımına dayalı ve kolay anlaşılabilir, gayet bireysel bir şiir mimarisinin mahsulü olan bir imgelemin arzıydam ettiğini belirtmek gerekir.

Horozdan Korkan Oğlan'la, Metin Eloğlu, şiirinin ikinci dönemini başlatır. Bundan sonraki her kitabı, ilk döneminden göreceli biçimde uzaklaşması sonucunu doğurur. Mesela altıncı kitabında yer alan "Belgevşekliğinden Homeros"a, anlatımın da artık ilk dönemden ne kadar çok değiştiğini gösteren bir şiirdir. Sonraki kitabında geçen "Konuşu" imgelerle yazılmış ama müphemliğin dahi sınırlarını zorlayan bir şiirdir. Kelime oyunları tatsızlaşır. Zamanla, her ürününde bu tutumu sergilemesi nedeniyle anlam kapanır, şair eleştirilir. İmgelem de anlam da gittikçe muğlaklaşmıştır. Son şiirlerinden, Eloğlu'nun, yeniden şiirini bir değerlendirmeye tabii tuttuğu öngörülebilir; ancak şairin şiiri, üçüncü bir döneme girmiştir, denilemez. Net bir hamlesi yoktur. İlk kitaplarındaki havayı yakalamaya çalışan bir tavır sezilir; fakat bir çeşit arayış olduğunu düşündüğümüz bu şiir kıpırdanışı, Eloğlu'nun ömrünün vefa etmeyişiyle öylece kalakalır.

Sanatçının şiirdeki edebî grafiği kısaca bu şekilde özetlenebilir. Eloğlu, Türk şiirinin imkân ve kabiliyetlerinin neler olduğunu ispatlayan, onları geliştiren bir şiir yazmıştır. Bu şiir, söyleyişi ve imgelemine son derece kendine hastır ve muhtemelen başka bir dile tercüme edilemez. Bilhassa ilk üç kitabı çağdaş şiirimize verilmiş büyük bir katkıdır. Eloğlu'nun şiiri, söz dağarcığı, söyleyiş ustalığı bakımından Türk şiirinin sınırlarını genişletir. Eloğlu'nu okuyan, kelime hazinesinin bir şair için ya da en genel anlamıyla şiir için ne kadar önemli olduğu üzerine düşünür. Ayrıca o, kelime ekonomisinin başarıyla yürütülmesi halinde nasıl yoğun, çağrışımlı bir dil ve şiir ortaya konulabileceğini kanıtlamıştır. Kısa mısralarında bile, içi anlamlarla yüklü duygu tabakaları, sosyal tenkit ve meramını kolayca anlatma becerisi gözlemlenir. Şiirlerinde acı çektiğini, düşündüğünü anlatan modern bireyin sesi vardır. Şiir enerjisini hep korumakla birlikte, sona doğru, şiirinde firesi artmış bir şairdir. İlk şiirlerine nispeten başarı grafiği düşse de Metin Eloğlu, Türk şiiri içinde ayrı rezerv, başka bir tat ve renktir.

Makalede, Metin Eloğlu'nun Őirdeki başarısını sağlayan teknik unsurlar açıklanmıŐtır. Bununla beraber, bu Őirin taşıdığı mesajlara girilmemiŐtir çünkü maksadımız tematik bir inceleme değildir. O, ayrı bir çalıŐmanın konusudur. Sanatçının Őirdeki başarısının sırlarına ve performansının genel seyrine odaklanılmıŐtır. Sınırları tayin edilmiş bir çalıŐma dâhilinde, Metin Eloğlu'nun Őirinin dinamiklerini kavramanın ve aydınlığa kavuŐturmanın; Türk Őirinin genel macerası içinde onun Őirini farklı kılanın ne olduğuna ıŐık tutmanın yararlı olduğu kanaatini taŐıyoruz.

KAYNAKÇA

- Alkan, E. (2019). *Őir Sanatı*, Ankara: Tn Kitap.
- Balık, M. (2010). "Metin Eloğlu", *Türk Dili*, (700. Özel Sayı), 719-724.
- ÇalıŐkan, H. (2013). *Metin Eloğlu'nun Őirlerinde Mizah*, EskiŐehir: Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (BasılmamıŐ Yüksek Lisans Tezi).
- Çelebi, A. H. (2004). *Bütün Yazıları*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Eloğlu, M. (2021). *Bu Yalnızlık Benim*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Emre, İ. (2012). *Edebiyat Bilimi I*, Ankara: Anı Yayınları.
- Erdoğan, A. (2016). *Metin Eloğlu Őirinde Modernist DnŐim*, Ankara: Bilkent Üniversitesi (BasılmamıŐ Yüksek Lisans Tezi).
- Fedai . (2011). *Garip ve İkinci Yeni KavŐađında Bıkın Bir Şair: Metin Eloğlu ve Őiri*, İstanbul: Őule Yayınları.
- Fedai, . (2015). "Metin Eloğlu'nun Dil Oyunları", *Türk Dili*, 99, S. 767-768, 460-470.
- İlhan, A. (1996). *İkinci Yeni' SavaŐı*, İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Saguj, İ. (2015). *Metin Eloğlu Sözlüğü*, İstanbul: 160. Kilometre.
- Salihoğlu, M. (1976). "Metin Eloğlu ve Őiri", *Türk Dili* 33, S. 294, 183-188.
- Sarıkaya, O. (2014) "Metin Eloğlu'nun Őirlerinde Toplumsaldan Bireysele GeçiŐ", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7, S. 29, 713-721.
- Süreya, C. (2019). *Őapkam Dolu iekle Toplu Yazılar I*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Tanpınar, A. H. (2003). *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- Valery, P. (2020). *Şiir Sanatı*, İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Yivli, O. (2013). *Metin Eloğlu'nun Şiiri*, Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları <https://www.youtube.com/watch?v=U82haEuU7Z4> (Edebiyat Dünyası-Metin Eloğlu) (Erişim Tarihi: 11. 02. 2022).